

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 6 lipca 2023 r. *

Odesłanie prejudycjalne – Dyrektywa 2011/95/UE – Normy dotyczące warunków przyznania statusu uchodźcy lub udzielenia ochrony uzupełniającej – Artykuł 14 ust. 4 lit. b) –
Cofnięcie statusu uchodźcy – Obywatel państwa trzeciego skazany prawomocnym wyrokiem za szczególnie poważne przestępstwo – Zagrożenie dla społeczeństwa –
Kontrola proporcjonalności – Dyrektywa 2008/115/UE – Powrót nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich – Wstrzymanie wydalenia

W sprawie C-663/21

mającej za przedmiot wnioszek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Verwaltungsgerichtshof (trybunał administracyjny, Austria) postanowieniem z dnia 20 października 2021 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 5 listopada 2021 r., w postępowaniu:

Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl

przeciwko

AA,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: A. Arabadjiev, prezes izby, L. Bay Larsen (sprawozdawca), wiceprezes Trybunału, P.G. Xuereb, T. von Danwitz i A. Kumin, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Richard de la Tour,

sekretarz: M. Krausenböck, administratorka,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 10 listopada 2022 r.,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu rządu austriackiego – A. Posch, J. Schmoll i V.-S. Strasser, w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: niemiecki.

- w imieniu rządu belgijskiego – M. Jacobs, A. Van Baelen i M. Van Regemorter, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu czeskiego – A. Edelmannová, M. Smolek i J. Vlácil, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu niemieckiego – J. Möller i A. Hoeschet, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu niderlandzkiego – M.K. Bulterman, M.H.S. Gijzen i C.S. Schillemans, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej – A. Azéma, B. Eggers, L. Grønfeldt i A. Katsimerou, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 16 lutego 2023 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (Dz.U. 2011, L 337, s. 9) i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich (Dz.U. 2008, L 348, s. 98), a w szczególności jej art. 5.
- 2 Rozpatrywany wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym został złożony w ramach sporu między AA, obywatelem państwa trzeciego, a Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (federalnym urzędem ds. cudzoziemców i azylu, Austria) (zwanym dalej „urzędem”) w przedmiocie wydanej przez ten urząd decyzji o cofnięciu AA statusu uchodźcy, o odmowie przyznania mu statusu ochrony uzupełniającej lub zezwolenia na pobyt z powodów zasługujących na uwzględnienie, o nakazaniu powrotu wraz z zakazem pobytu oraz o wyznaczeniu terminu dobrowolnego wyjazdu.

Ramy prawne

Prawo międzynarodowe

- 3 Konwencja dotycząca statusu uchodźców, podpisana w Genewie w dniu 28 lipca 1951 r. [*Recueil des traités des Nations unies*, t. 189, s. 150, nr 2545 (1954)], weszła w życie w dniu 22 kwietnia 1954 r. Została uzupełniona Protokołem dotyczącym statusu uchodźców, zawartym w Nowym Jorku dnia 31 stycznia 1967 r. (zwana dalej „konwencją genewską”).

4 Artykuł 33 tej konwencji stanowi:

„1. Żadne Umawiające się Państwo nie wydali lub nie zawróci w żaden sposób uchodźcy do granicy terytoriów, gdzie jego życiu lub wolności zagrażałoby niebezpieczeństwo ze względu na jego rasę, religię, obywatelstwo, przynależność do określonej grupy społecznej lub przekonania polityczne.

2. Nie może powoływać się jednakże na dobrodziejstwo niniejszego postanowienia uchodźca, co do którego istnieją podstawy, aby uznać go za groźnego dla bezpieczeństwa państwa, w którym się on znajduje, lub który, będąc skazany prawomocnym wyrokiem za szczególnie poważne zbrodnie, stanowi niebezpieczeństwo dla społeczeństwa tego państwa”.

Dyrektywa 2008/115

5 Artykuł 2 ust. 2 dyrektywy 2008/115 przewiduje:

„Państwa członkowskie mogą postanowić, że nie będą stosować niniejszej dyrektywy do obywateli państw trzecich, którzy:

- a) podlegają zakazowi wjazdu zgodnie z art. 13 [rozporządzenia (WE) nr 562/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. ustanawiającego wspólnotowy kodeks zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen) (Dz.U. 2006, L 105, s. 1)] lub którzy zostali zatrzymani lub ujęci przez właściwe organy w związku z nielegalnym przekraczaniem lądowej, morskiej lub powietrznej zewnętrznej granicy tego państwa członkowskiego oraz którzy nie otrzymali następnie zezwolenia na pobyt lub prawa do pobytu w tym państwie członkowskim;
- b) podlegają sankcji karnej, która przewiduje lub której skutkiem jest zobowiązanie do powrotu, zgodnie z prawem krajowym, lub podlegają ekstradycji”.

6 Artykuł 3 pkt 3 tej dyrektywy ma następujące brzmienie:

„Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

[...]

- 3) »powrót« oznacza powrót obywatela państwa trzeciego – wynikający z dobrowolnego lub przymusowego wykonania zobowiązania do powrotu – do:
 - [jego] państwa pochodzenia, lub
 - kraju tranzytu, zgodnie ze wspólnotowymi lub dwustronnymi umowami o readmisji lub z innymi porozumieniami, lub
 - innego państwa trzeciego, do którego dany obywatel państwa trzeciego zdecyduje się dobrowolnie powrócić i przez które zostanie przyjęty”.

7 Artykuł 5 wspomnianej dyrektywy stanowi:

„Wprowadzając w życie niniejszą dyrektywę, państwa członkowskie należycie uwzględniają:

- a) dobro dziecka;
 - b) życie rodzinne;
 - c) stan zdrowia danego obywatela państwa trzeciego
- i przestrzegają zasady non-refoulement”.

8 Artykuł 6 ust. 1 tej dyrektywy stanowi:

„Bez uszczerbku dla wyjątków, o których mowa w ust. 2–5, państwa członkowskie wydają decyzję nakazującą powrót każdemu obywatelowi państwa trzeciego nielegalnie przebywającemu na ich terytorium”.

9 Artykuł 8 ust. 1 dyrektywy 2008/115 ma następujące brzmienie:

„Państwa członkowskie podejmują wszelkie środki niezbędne do wykonania decyzji nakazującej powrót, jeżeli żaden termin dobrowolnego wyjazdu nie został wyznaczony [...] lub jeżeli zobowiązanie do powrotu nie zostało wykonane w terminie dobrowolnego wyjazdu [...]”.

10 Artykuł 9 ust. 1 lit. a) tej dyrektywy brzmi następująco:

„Państwa członkowskie przesuwają termin wydalenia:

- a) jeżeli miałyby ono naruszać zasadę non-refoulement [...]”.

Dyrektywa 2011/95

11 Motyw 16 dyrektywy 2011/95 ma następujące brzmienie:

„Niniejsza dyrektywa nie narusza praw podstawowych i jest zgodna z zasadami uznanymi w szczególności w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej [(zwanej dalej »kartą«)]. Celem niniejszej dyrektywy jest w szczególności zapewnienie pełnego poszanowania godności ludzkiej i prawa do azylu dla osób ubiegających się o azyl oraz towarzyszących im członków ich rodzin oraz wspieranie stosowania art. 1, 7, 11, 14, 15, 16, 18, 21, 24, 34 i 35 tej karty, w związku z czym należy odpowiednio wdrożyć niniejszą dyrektywę”.

12 Artykuł 2 lit. d) tej dyrektywy stanowi:

„Na użytek niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

[...]

- d) »uchodźca« oznacza obywatela państwa trzeciego, który na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przekonań politycznych lub przynależności do szczególnej grupy społecznej przebywa poza państwem swojego obywatelstwa i nie może lub nie chce z powodu tej obawy korzystać z ochrony tego państwa, lub bezpaństwowca, który przebywając z takich samych powodów jak wyżej poza państwem swojego dawnego miejsca zwykłego pobytu, nie może lub nie chce z powodu tej obawy powrócić do tego państwa i do którego nie ma zastosowania art. 12”.
- 13 Artykuł 14 ust. 4 wspomnianej dyrektywy stanowi:
- „Państwa członkowskie mogą cofnąć status, pozbawić lub odmówić przedłużenia ważności statusu nadanego uchodźcy przez organ rządowy, administracyjny, sądowy lub quasi-sądowy, jeżeli:
- a) istnieją racjonalne podstawy, by uznać danego uchodźcę za zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa członkowskiego, w którym przebywa;
- b) dany uchodźca został skazany prawomocnym wyrokiem za szczególnie poważne przestępstwo i stanowi zagrożenie dla społeczności tego państwa członkowskiego”.
- 14 Artykuł 21 ust. 2 tej dyrektywy ma następujące brzmienie:
- „Jeżeli zobowiązania międzynarodowe wspomniane w ust. 1 tego nie zabraniają, państwa członkowskie mogą odesłać uchodźcę, bez względu na to, czy jego status został formalnie uznany, jeżeli:
- a) istnieją racjonalne podstawy, by uznać danego uchodźcę za zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa członkowskiego, w którym przebywa; lub
- b) dany uchodźca został skazany prawomocnym wyrokiem za szczególnie poważne przestępstwo i stanowi zagrożenie dla społeczności tego państwa członkowskiego”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 15 W dniu 10 grudnia 2014 r. AA wjechał nielegalnie do Austrii i tego samego dnia złożył wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej. Decyzją urzędu z dnia 22 grudnia 2015 r. nadano mu status uchodźcy.
- 16 W dniu 22 marca 2018 r. AA został skazany na karę pozbawienia wolności w wymiarze roku i trzech miesięcy oraz karę grzywny w wysokości 180 stawek dziennych za popełnienie występku poważnej groźby, zniszczenia lub uszkodzenia cudzej rzeczy, zakazanego posiadania środków odurzających i handlu środkami odurzającymi. W dniu 14 stycznia 2019 r. AA został skazany na karę pozbawienia wolności w wymiarze trzech miesięcy za popełnienie występku uszkodzenia ciała i poważnej groźby. W dniu 11 marca 2019 r. został skazany na karę pozbawienia wolności w wymiarze sześciu miesięcy za usiłowanie uszkodzenia ciała. Wykonanie orzeczonych kar pozbawienia wolności zostało warunkowo zawieszona.
- 17 W dniu 13 sierpnia 2019 r. AA został skazany na karę grzywny za agresywne zachowanie wobec funkcjonariusza publicznego.

- 18 Decyzją z dnia 24 września 2019 r. urząd cofnął AA status uchodźcy, odmówił przyznania mu ochrony uzupełniającej lub zezwolenia na pobyt z powodów zasługujących na uwzględnienie, wydał wobec niego decyzję nakazującą powrót opatrzoną zakazem pobytu i wyznaczył termin dobrowolnego wyjazdu, oświadczając jednocześnie, że wydalenie AA nie jest dopuszczalne.
- 19 AA wniósł skargę na decyzję urzędu z dnia 24 września 2019 r. do Bundesverwaltungsgericht (federalnego sądu administracyjnego, Austria). Następnie oświadczył on, że cofa ową skargę w zakresie, w jakim dotyczy ona części rozstrzygnięcia tej decyzji, w której stwierdzono niedopuszczalność jego wydalenia.
- 20 W dniach 16 czerwca i 8 października 2020 r. AA został skazany na kary pozbawienia wolności w wymiarze czterech i pięciu miesięcy za występki uszkodzenia ciała i poważnej groźby, przy czym nie uchylono orzeczonych wcześniej warunkowych zawiesznień wykonywania kary.
- 21 Wyrokiem z dnia 28 maja 2021 r. Bundesverwaltungsgericht (federalny sąd administracyjny) uchylił zakwestionowane części decyzji urzędu z dnia 24 września 2019 r. Sąd ten stwierdził, że AA został skazany prawomocnym wyrokiem za popełnienie szczególnie poważnego przestępstwa i stanowi zagrożenie dla społeczeństwa. Niemniej jednak uznał on, że należy dokonać wyważenia interesów państwa członkowskiego udzielającego schronienia i interesów danego obywatela państwa trzeciego w korzystaniu z ochrony międzynarodowej, biorąc pod uwagę zakres i charakter środków, na które byłby on narażony w przypadku cofnięcia ochrony międzynarodowej. Z uwagi zaś na to, że w przypadku powrotu do państwa pochodzenia AA byłby narażony na ryzyko tortur lub śmierci, wspomniany sąd uznał, że jego interesy przeważają nad interesami Republiki Austrii.
- 22 Od tego wyroku urząd wniósł skargę rewizyjną do Verwaltungsgerichtshof (trybunału administracyjnego, Austria), będącego sądem odsyłającym.
- 23 Sąd ten zastanawia się, czy po stwierdzeniu, że dany obywatel państwa trzeciego został prawomocnie skazany za popełnienie poważnego przestępstwa i że stanowi on zagrożenie dla społeczeństwa, konieczne jest – w celu zastosowania art. 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2011/95 – wyważenie interesów z uwzględnieniem konsekwencji ewentualnego powrotu tego obywatela państwa trzeciego do państwa pochodzenia.
- 24 Ponadto wspomniany sąd ma wątpliwości co do zgodności z dyrektywą 2008/115 wydania decyzji nakazującej powrót w przypadkach, w których cofnięto ochronę międzynarodową, ale zostało już ustalone, że wydalenie do państwa pochodzenia jest niezgodne z prawem. W takiej sytuacji pobyt obywatela państwa trzeciego byłby tolerowany w Austrii, przy czym pobyt ten nie byłby legalny, a wobec obywatela państwa trzeciego nie wydano by skutecznej decyzji nakazującej powrót.
- 25 W tych okolicznościach Verwaltungsgerichtshof (trybunał administracyjny) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
 - „1) Czy przy badaniu, czy status osoby uprawnionej do azylu nadany uprzednio uchodźcy przez właściwy organ może zostać cofnięty z przyczyny określonej w art. 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy [2011/95], należy jako osobne kryterium zastosować wyważenie interesów, a to w ten sposób, że cofnięcie statusu wymaga, aby interes publiczny w nakazaniu powrotu przeważał nad interesem uchodźcy w zachowaniu ochrony zapewnianej przez państwo schronienia, przy

czym naganność przestępstwa i potencjalne niebezpieczeństwo dla społeczeństwa należy przeciwstawić interesom cudzoziemca w uzyskaniu ochrony, w tym z uwzględnieniem zakresu i rodzaju grożących mu środków?

- 2) Czy przepisy dyrektywy [2008/115], w szczególności jej art. 5, 6, 8 i 9, sprzeciwiają się krajowej regulacji prawnej, zgodnie z którą wobec obywatela państwa trzeciego, któremu odebrano dotychczasowe prawo do pobytu jako uchodźcy wskutek cofnięcia statusu osoby uprawnionej do azylu, należy wydać decyzję nakazującą powrót również wtedy, gdy już w chwili wydawania decyzji nakazującej powrót jest wiadome, że przez niemożliwy do określenia czas wydalenie będzie niedopuszczalne zgodnie z zasadą non-refoulement i okoliczność ta została też stwierdzona w prawomocny sposób?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

- 26 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2011/95 należy interpretować w ten sposób, że stosowanie tego przepisu jest uzależnione od spełnienia przesłanki wymagającej wykazania, po dokonaniu wyważenia, że interes publiczny związany z powrotem danego obywatela państwa trzeciego do państwa pochodzenia przeważa nad interesem tego obywatela państwa trzeciego w zachowaniu ochrony międzynarodowej w świetle zakresu i charakteru środków, na jakie mógłby on zostać narażony w przypadku powrotu do państwa pochodzenia.
- 27 Artykuł 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2011/95 stanowi, że państwa członkowskie mogą cofnąć status nadany uchodźcy, jeżeli dany uchodźca został skazany prawomocnym wyrokiem za szczególnie poważne przestępstwo i stanowi zagrożenie dla społeczeństwa państwa członkowskiego, w którym przebywa.
- 28 Z pkt 27–42 wydanego dzisiaj wyroku Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (Uchodźca, który popełnił poważne przestępstwo) (C-8/22) wynika, że stosowanie art. 14 ust. 4 lit. b) jest uzależnione od spełnienia dwóch odrębnych przesłanek, to jest, po pierwsze, by dany obywatel państwa trzeciego został skazany prawomocnym wyrokiem za szczególnie poważne przestępstwo, a po drugie, by zostało wykazane, że stanowi on zagrożenie dla społeczeństwa państwa członkowskiego, w którym ten obywatel przebywa.
- 29 W związku z tym, mimo że pytania przedstawione w niniejszej sprawie nie odnoszą się do pierwszej z tych przesłanek, należy zauważyć, że jak zauważył rzecznik generalny w pkt 51 opinii, do sądu odsyłającego należy sprawdzenie, czy przesłanka ta jest spełniona, poprzez upewnienie się, że co najmniej jedno z przestępstw, za które AA został skazany prawomocnym wyrokiem, należy uznać za „szczególnie poważne przestępstwo” w rozumieniu wspomnianego art. 14 ust. 4 lit. b).
- 30 W tym względzie należy podkreślić, że z pkt 23–47 wydanego dzisiaj wyroku Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Szczególnie poważne przestępstwo) (C-402/22) wynika, że „szczególnie poważne przestępstwo” w rozumieniu tego przepisu stanowi przestępstwo, które ze względu na swoje specyficzne cechy, ma wyjątkową wagę, jako że należy ono do przestępstw naruszających w największym stopniu porządek prawny danego społeczeństwa. Do celów oceny, czy przestępstwo, za które obywatel państwa trzeciego został skazany prawomocnym wyrokiem,

odznacza się taką wagą, należy w szczególności wziąć pod uwagę rodzaj i wymiar kary, którą dane przestępstwo jest zagrożone, oraz karę za nie orzeczoną, rodzaj tego przestępstwa, ewentualne okoliczności łagodzące lub zaostrzające odpowiedzialność karną, charakter umyślny lub nieumyślny owego przestępstwa, rodzaj i skalę szkód wyrządzonych przez wspomniane przestępstwo oraz postępowanie wszczęte w celu wymierzenia za nie kary.

- 31 Trybunał orzekł w szczególności w pkt 39 tego wyroku, że stosowanie art. 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2011/95 można uznać za uzasadnione wyłącznie w razie skazania prawomocnym wyrokiem za przestępstwo, które – kwalifikowane indywidualnie – mieści się w zakresie pojęcia „szczególnie poważnego przestępstwa”, co oznacza, że można mu przypisać wagę, o której mowa w poprzednim punkcie niniejszego wyroku, z zastrzeżeniem, że owa waga nie może zostać osiągnięta w drodze zbiegu odrębnych przestępstw, z których żadne nie stanowi jako takie szczególnie poważnego przestępstwa.
- 32 Co się tyczy drugiej z przesłanek, o których mowa w pkt 28 niniejszego wyroku, z pkt 46–65 wydanego dzisiaj wyroku *Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (Uchodźca, który popełnił poważne przestępstwo)* (C-8/22) wynika, że środek przewidziany w tymże art. 14 ust. 4 lit. b) może zostać przyjęty wyłącznie wówczas, gdy dany obywatel państwa trzeciego stanowi rzeczywiste, aktualne i dostatecznie poważne zagrożenie godzące w jeden z podstawowych interesów społeczeństwa państwa członkowskiego, w którym przebywa. W ramach oceny istnienia tego zagrożenia do właściwego organu należy dokonanie oceny wszystkich okoliczności właściwych danemu indywidualnemu przypadkowi.
- 33 Ponadto, jak wskazano w pkt 66–70 wspomnianego wyroku, organ ten powinien dokonać wyważenia z jednej strony zagrożenia, jakie dany obywatel państwa trzeciego stanowi dla jednego z podstawowych interesów społeczeństwa państwa członkowskiego, w którym przebywa, a z drugiej strony praw, jakie należy zagwarantować, zgodnie z dyrektywą 2011/95, osobom, które spełniają materialne przesłanki z art. 2 lit. d) tej dyrektywy, w celu ustalenia, czy przyjęcie środka, o którym mowa w art. 14 ust. 4 lit. b) wspomnianej dyrektywy, stanowi środek proporcjonalny do tego zagrożenia.
- 34 W niniejszej sprawie w świetle wątpliwości wyrażonych przez sąd odsyłający należy ustalić, czy w ramach tego wyważenia art. 14 ust. 4 lit. b) wspomnianej dyrektywy zobowiązuje ponadto państwa członkowskie do uwzględnienia konsekwencji ewentualnego powrotu tego obywatela państwa trzeciego do państwa pochodzenia dla danego obywatela państwa trzeciego lub dla społeczeństwa państwa członkowskiego, w którym ten obywatel państwa trzeciego przebywa.
- 35 W tym względzie należy oczywiście zauważyć, że określone w art. 14 ust. 4 dyrektywy 2011/95 sytuacje, w których państwa członkowskie są uprawnione do cofnięcia statusu uchodźcy, odpowiadają w istocie sytuacjom, w których państwa członkowskie mogą odesłać uchodźcę na mocy art. 21 ust. 2 tej dyrektywy i art. 33 ust. 2 konwencji genewskiej [zob. podobnie wyrok z dnia 14 maja 2019 r., *M i in. (Cofnięcie statusu uchodźcy)*, C-391/16, C-77/17 i C-78/17, EU:C:2019:403, pkt 93].
- 36 Jednakże, podczas gdy art. 33 ust. 2 konwencji genewskiej pozbawia w takich sytuacjach uchodźcę możliwości korzystania z zasady *non-refoulement* do państwa, w którym jego życiu lub wolności zagrażałoby niebezpieczeństwo, to art. 21 ust. 2 dyrektywy 2011/95, co potwierdza motyw 16 tej dyrektywy, należy interpretować i stosować z poszanowaniem praw gwarantowanych w karcie, w szczególności w jej art. 4 i art. 19 ust. 2, które zakazują w sposób bezwzględny tortur oraz niehumanitarnego i poniżającego traktowania albo karania, bez względu na zachowanie danej osoby,

- a także wydalenia do państwa, w którym – istnieje poważne ryzyko – dana osoba może zostać poddana takiemu traktowaniu. W związku z tym państwa członkowskie nie mogą usunąć, wywalić lub wydać w drodze ekstradycji cudzoziemca, jeżeli istnieją poważne i sprawdzone podstawy, aby uznać, iż w państwie przeznaczenia będzie on narażony na rzeczywiste ryzyko traktowania sprzecznego z art. 4 i art. 19 ust. 2 karty [zob. podobnie wyrok z dnia 14 maja 2019 r., M i in. (Cofnięcie statusu uchodźcy), C-391/16, C-77/17 i C-78/17, EU:C:2019:403, pkt 94].
- 37 Gdyby zatem odesłanie uchodźcy objętego jedną z sytuacji, o których mowa w art. 14 ust. 4, a także w art. 21 ust. 2 dyrektywy 2011/95, stwarzało ryzyko naruszenia jego praw podstawowych zapisanych w art. 4 i art. 19 ust. 2 karty, dane państwo członkowskie nie mogłoby odstąpić od zasady non-refoulement na mocy art. 33 ust. 2 konwencji genewskiej [zob. podobnie wyrok z dnia 14 maja 2019 r., M i in. (Cofnięcie statusu uchodźcy), C-391/16, C-77/17 i C-78/17, EU:C:2019:403, pkt 95].
- 38 W tych okolicznościach, ponieważ art. 14 ust. 4 dyrektywy 2011/95 przewiduje w sytuacjach, o których mowa w tym przepisie, możliwość cofnięcia przez państwa członkowskie statusu uchodźcy w rozumieniu tej dyrektywy, podczas gdy art. 33 ust. 2 konwencji genewskiej pozwala z kolei na odesłanie uchodźcy znajdującego się w jednej z tych sytuacji do państwa, w którym jego życiu lub wolności zagrażałoby niebezpieczeństwo, prawo Unii przewiduje szerszą ochronę międzynarodową uchodźców, o których mowa, niż ochrona zapewniana przez wspomnianą konwencję [zob. podobnie wyrok z dnia 14 maja 2019 r., M i in. (Cofnięcie statusu uchodźcy), C-391/16, C-77/17 i C-78/17, EU:C:2019:403, pkt 96].
- 39 Wynika z tego, że zgodnie z prawem Unii właściwy organ może być uprawniony na podstawie art. 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2011/95 do cofnięcia statusu uchodźcy przyznanego obywatelowi państwa trzeciego, przy czym niekoniecznie dozwolone jest wówczas wydalenie go przez ten organ do państwa pochodzenia.
- 40 Na płaszczyźnie proceduralnej takie wydalenie wymagałoby ponadto wydania decyzji nakazującej powrót, z poszanowaniem gwarancji materialnych i proceduralnych przewidzianych w dyrektywie 2008/115, która przewiduje w szczególności w art. 5, że państwa członkowskie, wprowadzając w życie tę dyrektywę, są zobowiązane do przestrzegania zasady non-refoulement.
- 41 Z tego względu nie można uznać, że cofnięcie statusu uchodźcy na podstawie art. 14 ust. 4 dyrektywy 2011/95 powoduje konieczność zajęcia stanowiska w odrębnej kwestii, jaką jest ustalenie, czy osoba ta powinna być wydalona do państwa pochodzenia (zob. podobnie wyrok z dnia 9 listopada 2010 r., B i D, C-57/09 i C-101/09, EU:C:2010:661, pkt 110).
- 42 W związku z tym konsekwencje ewentualnego powrotu danego obywatela państwa trzeciego do państwa pochodzenia dla tego obywatela lub dla społeczeństwa państwa członkowskiego, w którym ten obywatel państwa trzeciego przebywa, powinny być brane pod uwagę nie przy wydawaniu decyzji o cofnięciu statusu uchodźcy, lecz – w stosownym przypadku – gdy właściwy organ zamierza wydać decyzję nakazującą powrót wobec wspomnianego obywatela państwa trzeciego.
- 43 W świetle powyższych rozważań na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, że art. 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2011/95 należy interpretować w ten sposób, że stosowanie tego przepisu jest uzależnione od wykazania przez właściwy organ, że cofnięcie statusu uchodźcy stanowi środek proporcjonalny w świetle zagrożenia, jakie dany obywatel państwa trzeciego stanowi dla jednego

z podstawowych interesów społecznych państwa członkowskiego, w którym ów obywatel państwa trzeciego przebywa. W tym celu ten właściwy organ powinien dokonać wyważenia tego zagrożenia z prawami, które zgodnie z tą dyrektywą należy zagwarantować osobom spełniającym przesłanki materialne określone w art. 2 lit. d) wspomnianej dyrektywy, przy czym wspomniany właściwy organ nie jest ponadto zobowiązany do sprawdzenia, czy interes publiczny związany z powrotem wspomnianego obywatela państwa trzeciego do państwa pochodzenia przeważa nad interesem tego obywatela państwa trzeciego w zachowaniu ochrony międzynarodowej w świetle zakresu i charakteru środków, na które byłby on narażony w przypadku powrotu do państwa pochodzenia.

W przedmiocie pytania drugiego

- 44 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy dyrektywę 2008/115, w szczególności jej art. 5, należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie wydaniu decyzji nakazującej powrót wobec obywatela państwa trzeciego, jeżeli zostało wykazane, że jego wydalenie do przewidywanego państwa docelowego jest na mocy zasady non-refoulement wykluczone na czas nieokreślony.
- 45 Należy podkreślić w pierwszej kolejności, że z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w art. 2 ust. 2 dyrektywy 2008/115 dyrektywa ta ma zastosowanie do każdego obywatela państwa trzeciego nielegalnie przebywającego na terytorium państwa członkowskiego. Ponadto, z chwilą gdy obywatel państwa trzeciego zostaje objęty zakresem stosowania wspomnianej dyrektywy, powinien on co do zasady podlegać przewidzianym w niej wspólnym normom i procedurom mającym na celu jego powrót, i to tak długo, jak długo jego pobyt nie zostanie zalegalizowany [wyrok z dnia 22 listopada 2022 r., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Wydalenie – Marihuana lecznicza), C-69/21, EU:C:2022:913, pkt 52].
- 46 W tym kontekście, po pierwsze, z art. 6 ust. 1 dyrektywy 2008/115 wynika, że po stwierdzeniu nielegalnego charakteru pobytu wobec każdego obywatela państwa trzeciego należy, z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ust. 2–5 tego artykułu i przy ścisłym przestrzeganiu wymogów określonych w art. 5 tej dyrektywy, wydać decyzję nakazującą powrót, w której należy wyznaczyć, spośród państw trzecich wskazanych w art. 3 pkt 3 dyrektywy 2008/115, to państwo, do którego powinien on zostać wydalony [wyrok z dnia 22 listopada 2022 r., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Wydalenie – Marihuana lecznicza), C-69/21, EU:C:2022:913, pkt 53].
- 47 W tym względzie należy zauważyć, że obywatela państwa trzeciego, któremu cofnięto status uchodźcy, trzeba będzie uznawać za przebywającego nielegalnie, chyba że państwo członkowskie, w którym przebywa, wydało mu zezwolenie na pobyt na innej podstawie.
- 48 Po drugie, państwo członkowskie nie może przeprowadzić wydalenia nielegalnie przebywającego obywatela państwa trzeciego na podstawie art. 8 dyrektywy 2008/115 bez uprzedniego wydania decyzji nakazującej powrót wobec tego obywatela z poszanowaniem gwarancji materialnych i proceduralnych, które dyrektywa ta ustanawia [wyrok z dnia 22 listopada 2022 r., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Wydalenie – Marihuana lecznicza), C-69/21, EU:C:2022:913, pkt 54].
- 49 W drugiej kolejności – art. 5 dyrektywy 2008/115, który stanowi ogólną zasadę obowiązującą państwa członkowskie od chwili, gdy wprowadzają w życie dyrektywę, zobowiązuje właściwy organ krajowy do przestrzegania na wszystkich etapach postępowania w sprawie powrotu zasady non-refoulement, zagwarantowanej jako prawo podstawowe w art. 18 karty w związku z art. 33

konwencji genewskiej, a także w art. 19 ust. 2 karty. Jest tak w szczególności, gdy organ ten zamierza, po wysłuchaniu zainteresowanego, wydać wobec niego decyzję nakazującą powrót [zob. podobnie wyrok z dnia 22 listopada 2022 r., *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (Wydalenie – Marihuana lecznicza), C-69/21, EU:C:2022:913, pkt 55].

- 50 W związku z tym art. 5 dyrektywy 2008/115 stoi na przeszkodzie temu, by wobec obywatela państwa trzeciego wydano decyzję nakazującą powrót, jeżeli decyzja ta wskazuje jako państwo docelowe państwo, w którym istnieją poważne i sprawdzone podstawy, aby uznać, że w przypadku wykonania wspomnianej decyzji obywatel ten byłby narażony na rzeczywiste ryzyko traktowania sprzecznego z art. 18 lub art. 19 ust. 2 karty [wyrok z dnia 22 listopada 2022 r., *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (Wydalenie – Marihuana lecznicza), C-69/21, EU:C:2022:913, pkt 56].
- 51 Jest tak właśnie w sytuacji takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym, w której właściwy organ bierze pod uwagę powrót obywatela państwa trzeciego do jego państwa pochodzenia, lecz stwierdził już, że zasada non-refoulement stoi na przeszkodzie takiemu powrotowi.
- 52 W świetle powyższego na pytanie drugie należy odpowiedzieć, że art. 5 dyrektywy 2008/115 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie wydaniu decyzji nakazującej powrót wobec obywatela państwa trzeciego, jeżeli zostało wykazane, że jego wydalenie do przewidywanego państwa docelowego jest na mocy zasady non-refoulement wykluczone na czas nieokreślony.

W przedmiocie kosztów

- 53 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

- 1) Artykuł 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony**

należy interpretować w ten sposób, że:

stosowanie tego przepisu jest uzależnione od wykazania przez właściwy organ, że cofnięcie statusu uchodźcy stanowi środek proporcjonalny w świetle zagrożenia, jakie dany obywatel państwa trzeciego stanowi dla jednego z podstawowych interesów społecznych państwa członkowskiego, w którym ów obywatel państwa trzeciego przebywa. W tym celu ten właściwy organ powinien dokonać wyważenia tego zagrożenia z prawami, które zgodnie z tą dyrektywą należy zagwarantować osobom spełniającym przesłanki materialne określone w art. 2 lit. d) wspomnianej dyrektywy, przy czym wspomniany właściwy organ nie jest ponadto zobowiązany do sprawdzenia, czy interes publiczny związany z powrotem wspomnianego obywatela państwa trzeciego do państwa pochodzenia przeważa nad interesem tego obywatela państwa trzeciego

w zachowaniu ochrony międzynarodowej w świetle zakresu i charakteru środków, na które byłby on narażony w przypadku powrotu do państwa pochodzenia.

- 2) Artykuł 5 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich**

należy interpretować w ten sposób, że:

stoi on na przeszkodzie wydaniu decyzji nakazującej powrót wobec obywatela państwa trzeciego, jeżeli zostało wykazane, że jego wydalenie do przewidywanego państwa docelowego jest na mocy zasady non-refoulement wykluczone na czas nieokreślony.

Podpisy